ناساندنی کتێبی "تەنگژەکانی لینین- The Dilemmas of Lenin" ی تاریق عەلی.. ئامادەکردنی: گۆران عەبدوڵڵا

ئەم کتێبە قەبارەی ٣٢٧ لاپەڕەیە لە ساڵی ٢٠١٧ لەچاپخانەی ڤێرسۆی لەندەن و نیۆرک بە زمانی ئینگلیزی لە چاپدراو و بڵاوکرایەوە کە هاوکاتە لەگەڵ سەدەمین ساڵیادی شۆڕشی ڕووسیا. نووسەر لەم کتێبەدا؛ لینین وەک بیرمەندێکی سیاسی و ڕێبەرێکی شۆڕشگێڕ دەخاتە بەرچاو وە خاڵی بنەڕەتی ئەم کتێبە ئەوەیە کە لینین لە جێگاو شوێنی شیاوی خۆی دابنێت.

بابەت و تێڕوانینە سەرەکییەکانی ئەم کتێبە:

١- پراگماتیزمی شۆڕشگێڕی

تاریق عەلی، لینین وەک شۆڕشگێڕێکی پراگماتیک نیشان دەدات کە بەردەوام دەبوایە هاوسەنگی لە نێوان ئایدیۆلۆژی و پێداویستییە کردارییەکان بپارێزێت. ئەو نیشانی دەدات چۆن لینین تیۆری مارکسیزمی لەگەڵ بارودۆخی ڕووسیادا گونجاند و بڕیاری گرنگیدا لەوبارەوە کە هەندێک جار پێچەوانەی بیرکردنەوەی ئۆرتۆدۆکسی مارکسیزم بوون.

٢-زەمینەی مێژوویی

کتێبەکە بڕیارەکانی لینین لە چوارچێوەی مێژووییدا دادەنێت، بە تایبەتی لێکۆڵینەوە لەوە دەکات کە چۆن فشارەکانی جەنگی جیهانی یەکەم، جەنگی ناوخۆ و گۆشەگیری نێودەوڵەتی کاریگەریان لەسەر بڕیارەکانی هەبووە. تاریق عەلی باس لەوە دەکات کە زۆرێک لە بڕیارە جێی مشتومڕەکانی لینین وەڵامدانەوە بوون بە بارودۆخی مێژوویی دیاریکراو نەک پەسەندکردنی ئایدیۆلۆژی.

٣- گەشەسەندنی فیکری

تاریق عەلی گەشەسەندنی فیکری لینین دەگێڕێتەوە بۆ کاریگەرییە سەرەتاییەکانی نەریتی شۆڕشگێڕی ڕووسیاوە بەشدارییە تیۆرییەکانی دواتری. کتێبەکە لێکۆڵینەوە لەوە دەکات کە چۆن بیرکردنەوەی لینین سەبارەت بە پرسەکانی ڕێکخستنی حزب، دەوڵەت و شۆڕش بە تێپەڕبوونی

کات گەشەی کرد.

خاڵەکانی شیکردنەوەی ڕەخنەگرانە:

بیرکردنەوە و باوەڕی تاریق عەلی هاوسۆزە بەڵام بێ ڕەخنە نییە. ئەو لێکۆڵینەوە لەو بڕیارانە دەکات کە بوونەتە جێی مشتومڕ و وەک سەرکوتکردنی حزبە سۆشیالیستەکانی تر و بەکارهێنانی دەوڵەت وەک ئامرازێکی سەرکوتگەر، دەیانخاتە چوارچێوەیەکەوە، بەڵام لینین لە بەرپرسیارێتی بەری ناکات. کتێبەکە هەردوو گێڕانەوەی باوی دژە کۆمۆنیستی و پیرۆزکردنی ئەوەی لینین لە دەرەوەی رەخنە دابنرێت تێدەپەڕێنێت. هەوڵدەدات وێنەیەکی ئاڵۆزتر لە لینین وەک ڕێبەرێکی شۆڕشگێڕ پێشکەش بکات کە ڕووبەڕووی بژاردە دژوارەکان بووەتەوە. تاریق عەلی بە تایبەتی جەخت لەسەر نێودەوڵەتیخوازی لینین و تێگەیشتنی لە ئیمپریالیزم دەکات، باس لەوە دەکات کە ئەو دیدانەی لینین هێشتا پەیوەندیان بە گفتوگۆی سیاسی هاوچەرخەوە هەیە.

توخمە پێکهاتەییەکانی ئەم کتێبە:

گێڕانەوەکە هەم بە پێی کات و هەم بە پێی بابەت ڕێکخراوە، لێکۆڵینەوە لە تەنگەژە سەرەکییەکان دەکات کە لینین لە قۆناغە جیاوازەکانی ژیانی شۆڕشگێڕیدا ڕووبەڕووی بووەتەوە. تاریق عەلی بەشێوەیەکی بەرفراوان پشت بە نووسینەکانی لینین و گێڕانەوە هاوچەرخەکان دەبەستێت، دەیانخاتە بەرباس لەگەڵ لێکدانەوە مێژووییەکانی دواتردا. کتێبەکە بەشدارییە تیۆرییەکانی لینین بە پرسە سیاسییە هاوچەرخەکانەوە دەبەستێتەوە، بە تایبەتی سەبارەت بە ئیمپریالیزم و ستراتیژی شۆڕشگێڕی.

بەشدارییە گرنگەکان:

١-کتێبەکە تێڕوانینێکی نوێ بۆ بەشدارییە تیۆری و کردارییەکانی لینین پێشکەش دەکات، جەخت لەسەر پەیوەندیان بە خەباتی سیاسی هاوچەرخەوە دەکات.

٢-شیکردنەوەکەی تاریق عەلی یارمەتیدەرە بۆ تێگەیشتن لەو شیکردنەوە ناکۆکانەی دەبارەی بیر و کردارەکانی لینین کە وەڵامدانەوە بووە بە بارودۆخی مێژوویی دیاریکراو نەک ناکۆکبوون.

٣-کارەکە هەم ڕەخنەی لیبراڵی و هەم کۆنزەرڤاتیڤ لە لینین تێدەپەڕێنێت لەهەمانکاتدا تێڕوانینێکی ڕەخنەگرانە بۆ بڕیارەکان و

ئەنجامەکان دەپارێزێت. لەوانەیە هەندێک خوێنەر مامەڵەی هاوسۆزانەی تاریق عەلی لەگەڵ لینین بە هەندێک لە بڕیارەکان مایەی مشتومڕ بن. کتێبەکە زانیارییەکی زۆر لەسەر مێژووی ڕووسیا و ئەورووپا وەردەگرێت. لە کاتێکدا تاریق عەلی هەوڵدەدات بیرۆکەکانی لینین بە سیاسەتی هاوچەرخەوە ببەستێتەوە، لەوانەیە هەندێک لەم پەیوەندییانە بە هەندێک خوێنەر درێژدادڕی دەرکەوێت.

پەیوەندی هاوچەرخ:

تاریق عەلی باس لەوە دەکات کە تێڕوانینەکانی لینین تاوەکوو ئێستاش پەیوەندییان بە خەباتی سیاسی هاوچەرخەوە هەیە، بە تایبەتی سەبارەت بە:

- پەیوەندی نێوان نەتەوەخوازی و نێودەوڵەتیخوازی
- پرسەکانی ڕێکخستن و ستراتیژی سیاسی
- تێگەیشتن لە ئیمپریالیزم بە شێوە مۆدێرنەکەی
- ڕۆڵی دیموکراسی لە بزووتنەوە شۆڕشگێڕییەکاندا

کتێبەکە بە سەرکەوتوویی نیشانی دەدات کە چۆن بەشدارییە تیۆرییەکان و ئەزموونە کردارییەکانی لینین بەردەوامن لە پێشکەشکردنی تێڕوانین بۆ بزووتنەوە سیاسییە هاوچەرخەکان لە کاتێکدا دان بە تایبەتمەندی مێژوویی زەمینە و بڕیارەکانیدا دەنێت. شایەنی باسە کاری ئەم کتێبە هەوڵدانە بۆ تێگەیشتن لە تەنگەژەکانی لینین وەک کێشەی سیاسی ڕاستەقینە نەک تەنها پرسی تیۆری. تاریق عەلی لە کتێبەکەیدا باسی هەردوو سەرکردە ستالین و ترۆتسکی دەکات، بە تایبەت لە چەند ڕووەوە:

١-پەیوەندیان لەگەڵ لینین: شیکردنەوە دەکات بۆ پەیوەندی نێوان لینین و ترۆتسکی، کە چۆن سەرەتا جیاوازییان هەبوو بەڵام دواتر نزیکایەتییەکی فیکری زۆر لە نێوانیاندا پەیدابوو. باس لە ڕەخنەکانی لینین لە ستالین دەکات، بە تایبەت لە "وەسیەتنامەکەی" کە تیایدا ئاگاداری دەدات لە دانی دەسەڵاتی زۆر بە ستالین.

٢-ململانێی دوای مەرگی لینین: باسی ئەو ناکۆکیانە دەکات کە دوای مردنی لینین لە نێوان ستالین و ترۆتسکی سەریان هەڵدا و شیکردنەوە بۆ ئەوە دەکات کە چۆن ستالین توانی دەسەڵات بگرێتە دەست و ترۆتسکی پەراوێز بخات.

٣-جیاوازی تێڕوانینەکان: باس لە جیاوازی نێوان بۆچوونی ترۆتسکی بۆ "شۆڕشی بەردەوام" و تێڕوانینی ستالین بۆ "سۆشیالیزم لە یەک وڵات" دەکات. شیکردنەوە دەکات بۆ ئەوەی کە چۆن ئەم جیاوازیانە کاریگەرییان لەسەر ئایندەی یەکێتیی سۆڤییەت هەبوو.

تاریق عەلی هەوڵی داوە بە شێوەیەکی ڕەخنەگرانە مامەڵە لەگەڵ ڕۆڵی هەردوو کەسایەتییەکە واتە (ستالین و ترۆتسکی) بکات و کاریگەرییان لەسەر میراتی لینین و شۆڕشی ڕووسیا شیبکاتەوە.

پەیوەندییە ئاڵۆزەکانی لینین لەگەڵ چەندین کەسایەتی و بزووتنەوەی سیاسی تاوتوێ کراوە، جەخت لەسەر ئەوە کراتەوە کە چۆن ئەم پەیوەندییانە لە قۆناغە جیاوازەکانی خەباتی شۆڕشگێڕیدا گۆڕانیان بەسەردا هاتووە. نیشانی دەدات کە چۆن شێوازی مامەڵەی لەگەڵ هاوپەیمانێتییەکان پراگماتی بوو نەوەک دۆگماتی. بۆ نموونە:

- لەگەڵ پلیخانۆڤ: سەرەتا وەک مامۆستایەک بوو کە دواتر بوو بە نەیار.
- لەگەڵ مارتۆڤ و مەنشەڤیکەکان: هاوپەیمانی پێشووی نزیک کە بوون بە نەیاری ئایدیۆلۆژی.
- لەگەڵ ترۆتسکی: لە ناکۆکی سەرەتاییەوە بۆ بوون بە هاوبەشێکی گرنگی شۆڕشگێڕی.
- لەگەڵ سۆسیال دیموکراتەکانی ئەڵمانیا: لە ڕێزەوە بۆ ڕەخنەی توند دوای پشتگیریکردنیان لە جەنگی جیهانی یەکەم.

لەڕووی مێژووییەوە ئەم پەیوەندییانە دەخاتە ناو چوارچێوەی فراوانتری بزووتنەوەی شۆڕشگێڕییەوە. نیشانی دەدات کە چۆن گۆڕانی بارودۆخەکان کاریگەریی لەسەر هاوپەیمانێتییە سیاسییەکان هەبووە، هەروەها لێکدانەوە لەوە دەکات کە چۆن ڕووداوە نێودەوڵەتییەکان کاریگەرییان لەسەر ئەم پەیوەندییانە هەبووە. ئەم بەشە یارمەتیمان دەدات تێبگەین لە میتۆدی سیاسی لینین و شێوازی مامەڵەکردنی لەگەڵ دروستکردن و پاراستنی هاوپەیمانێتییە شۆڕشگێڕییەکان لە کاتی مامەڵەکردن لەگەڵ نەیارانی سیاسیدا.

-____________

ئەم بابەتە لەم شوێنانە بڵاوبۆتەوە..

رۆژنامەی رەوت ژمارە 34ی شوباتی ٢٠٢٥

ناساندنی کتێبی "تەنگەژەکانی لینین"ی تاریق عەلی "The Dilemmas of Lenin"

کتێبی بازرگانیکردن بە ژنان و پاکراگرتنی پەرێزی سەرمایەداری

ناوەندی گاورباغی- بۆ هزر و هۆشیاریی سۆسیالیستی

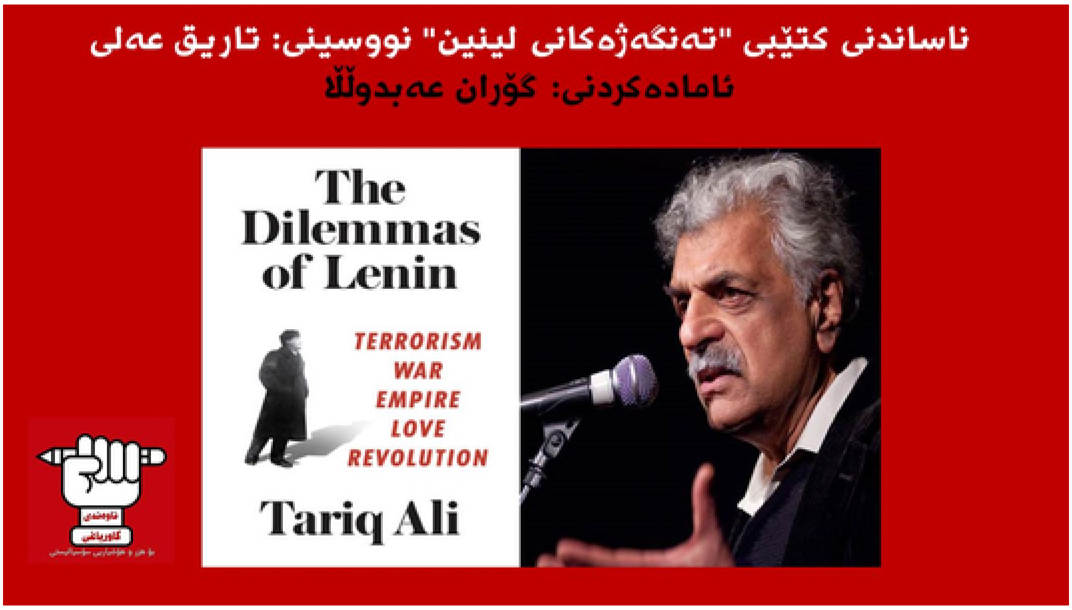

ئێمە «فۆکۆ»مان نەناسی.. نیهاد جامی

فەیلەسوفی فەڕەنسی میشێل فۆکۆ لەچەندین بواری جیاوازدا کاری کرد، ئێمە زۆربەی کارەکانیمان بە زمانی عەرەبی خوێندەوە، لەم ساڵانەی دوایشدا هەندێک لەبەرهەمەکانیمان بە زمانی کوردی خوێندەوە، هەندێک کات لەکتێبەکانی تێناگەین، بیانوی بۆ خوێنەربونی خۆمان دەنینەوە بەوەی بەهۆی زمانە سەختەکەیەتی، بەڵام ئێمە وەک خوێنەر ئەو پرسیارە لەخۆمان ناکەین بۆچی دەبێت کێشەکە بەهۆی

وەرگێرانەکانەوە نەبێت؟

کاتێک بە مرۆڤێکی فەڕەنسی دەڵێین: کتێبی «ووشەکان و شتەکان» زۆر قوڕسە و ناتوانم تێیبگەم، ئەو پێدەکەنێت و دەڵێت «بەو ڕادەیەش نییە و ئالۆزیش نییە، ئەوە فۆکۆیە»

شتێکی گرنگ لەم کتێبەدا کە پێویست بکات بیزانین ئەوەیە، فۆکۆ لەبارەی بابەتێکی دەست نیشان کراو نەینوسیووە، بەڵکو لەبارەی سیستمی سەربەخۆ نووسیویەتی، بۆیە لەبارەی ماوەیەکی زەمەنی نێوان سەدەی شانزە بۆ نۆزدە قسە دەکات، وەک چۆن بیرمان دەنێتەوە کە ئەو لەگەڵ هاوڕێکانی وەکو سارتەر نەوەیەکی بوێرن لەبارەی سیستمی شتەکانەوە قسە دەکەن.

هیلواس لیگەت بەڕێوەبەری نووسینی گۆڤاری «زانستە مرۆییەکان» ی فەڕەنسی، لە وتارێکدا گفتوگۆیەکی رۆژنامەی لۆمۆندی فەرەنسیمان بیر دەنێتەوە، کەوا لەگەڵ سیمۆن دو بۆڤوار سازکراوە، لەو گفتوگۆیەدا خانمی فەیلەسووف دەڵێت « من پێموایە فۆکۆ وەکو هەموو شتەکانیتر تەزاویە {…} ئەوە ئەدەبە، فۆکۆش لەڕوویەکی تایبەتدا، دەبێتە دابینکردنی ئاگایی بۆرژوازیی بە باشترین بیانووەکانی، ئەمە مێژوو وەلا دەنێین، دواتریش نەهامەتی و ماندوویەتی زیاتر درووست نابێت، تەنیا سیستم هەیە، فۆکۆ سووربوو لەئاستی سیاسی زۆر وەڵام نەداتەوە»

بۆچی ئەمە دەگەڕێینەوە بۆ ئەو گفتوگۆیە؟ لەبەر ئەوەی نوسەری وتارەکە هەندێک شت لەبارەی فۆکۆ دەلێت، هەر هەموویان باسگەلی نوێن بۆ ئەمە، بەم دواییە گۆڤاری «زانستە مرۆییەکان» ژمارەیەکی تایبەت کرد بە میشێل فۆکۆ، کاتێک وتارەکانی ئەم گۆڤارە دەخوێنینەوە، پرسیارێک لەلامان ئامادەبوونی دەبێت: فۆکۆ کێیە؟ لەبەر ئەوەی بەڕاستی تا ئێستا ئێمە نەمان ناسیووە.

فۆکۆ بیرۆکەی مەرگی مرۆڤی خستە ڕوو، بەڵام بەدوای چل ساڵ لەمردنی فەیلەسوفی مەرگی مرۆڤ، دەپرسین: ئایا فۆکۆ مرد یاخود ئامادەبوونە فەلسەفیەکەی تا ئێستا لەژیانی فەلسەفیماندا ئامادەبوونی هەیە؟ ئایا دەستبەرداری کتێبەکانی ببین؟ یاخود پێویستمان بەخوێندنەوەی سەر لەنوێی هەیە بە تایبەت مێژووی سێکسوالێتی؟ لەبەر ئەوەی هەموو وێرانەکانی ئەمڕۆ تیای دەژین، لەڕوانگەی چەمکە فەلسەفیەکانیەوە دەخوێنینەوە.

لەم ڕۆژگارەی ئێمەدا دەپرسین: فۆکۆ لەکوێیە و دەکەوێتە کوێی بیرۆکەی مەرگی مرۆڤ؟ ئایا مردنێک کە لەرێگەی تۆڕە کۆمەڵایەتیەکان و کەناڵە ئاسمانیەکانەوە دەیبینین، گوزارشت لە مردنە فۆکۆییەکە دەکات؟

بەدڵنیاییەوە ئەوەیان تەواو دوورە لەچەمکە فەلسەفیەکەی

فەیلەسووفی مردنی مرۆڤ، لەبەر ئەوەی مردن لەلای ئەو گوزارشتە لە ویست، لەناوەوەی مرۆڤ ویست دەکەوێتە کوێوە؟ ئەوە ویستی زانینە.
ئەو لەسەرەتای ژیانی خوێندنیدا بەدەست کێشەو ئازاری زۆر گیرۆدە بوو، هۆکارێکێشی زیاتر بەهۆی هاوڕەگەزبازییەکەی بووە، ئەوەش وا دەکات لەلایان زۆر کەسەوە ڕەتبکرێتەوە، تەنانەت بیرەکەی خۆکوشتن لەلای ئەو لەو کاردانەوانەوە سەرچاوەی گرتووە.
هەڵبەت بەدوای تێزەکەی «مێژووی شێتی لەسەردەمی کلاسیکیدا» هاوڕێکانی ڕۆژگاری خوێندنی لەسەر ئەم لۆژیکە هاوڕان، بەوەی بیرەکەی خۆکوشتن وابەستەی دەوروبەرەکەی بووە، بۆیە فۆکۆ کتێبەکەی لەبارەی خۆیەوە نووسیوە.
ڕەنگ بوو ساڵانێک پێش ئێستا گەر ئەو بەچونەمان لەلا دروست بوایە، خێرا خۆمان بەرپەرچ دەدایەوە، بەوەی کتێبەکەی هیچ پەیوەندی بە ژیانی خۆیەوە نییە، بەلام ئەو دەمەی بەناو کتێبەکانی رۆ دەچین و بەتایبەت ئەو نهێنینانەی نووسین کە پێشتر ئاشنایەتیمان پێیانەوە نەبوو، ئەوسا ناچار بە گومان و گەڕانی نەزانراومان دەکاتەوە.
سالی ١٩٥٨ دەیویست لە پۆڵەندا کتێبی «گەمژەییەکانم» تەواو بکات، بەڵام دیارە ناتوانێت زۆر لەوە بمێنێتەوە، هۆکارێکێشی ئەوەیە پۆلیسی پۆڵەندیی لە ساری وارشە دەریدەکەن، چونکە ئەوان بێزار ببوون بەدەست پەیوەندیەکانی فۆکۆ وە، لەو بارەیەوە نووسەری پۆڵەندی ریمیگیۆش ریژنەسکی کتێبێکی نووسیوە بەناوی «فۆکۆ لە وارشە» کتێبەکە بەزمانی پۆڵەندی نووسراوەو وەرگێردراوەتە سەر زمانی فەڕەنسیش.
کرۆکی فەلسەفەی گوتارە فەلسەفییەکەی فۆکۆی بریتیە لە جیاوازی لە مانادا، بۆیە زۆربەی کات بڕوای وایە تێگەیشتنی خوێنەر لەشوێنی ڕاستی خۆی نییە، ساڵی ١٩٦٩ کاتێک کتێبی «ئەرکیۆلۆژیای مەعریفە» دەنووسێت لەو بارەیەوە دەنووسێت «نەخێر، من لەوە نیم، لەو شوێنەی کە تۆ چاوەڕوانم دەکەیت» ئەوە مانای وایە بەهۆی جیاوازی تێگەیشتنی خوێنەر، وایکردووە تێگەیشتن لەشوێنی ڕاستی خۆی نەبێت، هەر بۆیە دەنووسێت «من لێرەم لەو شوێنەی کە سەیری تۆ دەکەم، تۆش پێدەکەنیت.
فۆکۆ بەهۆی هاوڕەگەزبازییەکەی لەکۆمەلگا ناترسێت، بەلام ئازاریش دەچێژێت، وەک پێشتر ئاماژەمان پێی کرد، بەوەی نازانێت چۆن ڕەفتاریان لەگەڵدا بکات، وەک لەوتارەکەی گۆڤاری زانستە مرۆییەکان هاتووە کە زیاتر مەبەستی دیدیار ئیربۆن بوو، ئیربۆن لە زانکۆدا لەگەڵ هەمواندا خاوەنی کەسێتیەکی توندو تیژ بووە.
هەڵبەت ترسی فۆکۆ لەبابەتە کەسێتیەکان نەبوو، بەقەد ئەوەی ترسی بووە لە دەسەڵاتی سیاسی کە ژیان زەوت دەکات، تەنانەت ئینتیما

کردنیشی بە گوتاری مارکسی هۆکارەکەی ئەوە بوو کە چەن بەگژ دەسەڵاتدا دەچێتەوە، بەڵام هەر وەک هیلواس لیگەت لە وتارەکەیدا دەنووسێت «فۆکۆ دەگۆڕا بەدوای دیدگای چەپخوازی، نەک بە (ترۆتسکی) نە بە (ماو) یش، ئەمە فۆڕمی دووەمی چەپمان دەدۆزیەوە»
هاوکاریەکانی فۆکۆ بە شۆڕش و خواستی ئەوەی کە دەیویست لێیانەوە نزیک بێت وهاوکاریان بکات، وەک لە ١٩٦٨ لەگەڵ سارتەرو ئەوانیتر لە خۆپیشاندانەکانی زانکۆ بەشداریی کرد، بەدوای ئەوەش کۆمەکی شۆڕشی تونسی کرد، لەڕێگەی دوو سیمینار لەبارەی بوون لای دیکارت، لە ئێرانیش وەک رۆژنامەنووس لەکاتی شۆڕشی ئیسلامی رۆژانەکانی خۆی دەنووسیەوە.
هەموو ئەمانەی بۆ شتێک بوو، دەیویست شتێک بگۆڕێت، ڕەنگە بپرسین: ئەو دەیویست چی بگۆڕێت؟ گۆڕان لە چەمکی بوون ئیشکالیەتی فەلسەفیە لە گوتاری فۆکۆدا، بۆیە دەگەرێتەوە بۆ کۆژیتەکەی دیکارت «من بیر دەکەمەوە، کەواتە هەم» چەمکی بیرکردنەوە دەگەرێت بۆ هەڵەکردن، بۆیە لە سیمینارەکەی تونسدا دەڵێت «من هەڵە دەکەم، کەواتە هەم».

نیهاد جامی- فەڕەنسا

داعشی دوای ئەسەد.. عوسمانی حاجی مارف

ئەو دۆخەی لە ناسەقامگیری و گێژاوی سیاسی دوای ڕووخانی ڕژێمی ئەسەد هاتەتە ئاراوە، ئەگەری فرسەتی زیاتر بە داعش ئەدات کە لە مۆڵگە بیابانیە دوورەکانیەوە بگەڕێتەوە و لە ناو سوریادا فراوانتر بێت، ئەمەش دوای نزیکەی شەش ساڵ لە ڕووخانی "خەلافەت"ەکەی، ئەگەری ئەوە هەیە پێگەیەکی تر بەدەست بهێنێتەوە.
بنکەی داعش کە لە ئەفغانستانە، دوای کشانەوەی ئەمریکا لە ئەفغانستان لە ساڵی ٢٠٢١دا، هێزی خۆی گەشاندەوە، هەروەها کەسانی توندڕەوی لە دانیشتوانی ئاسیای ناوەڕاستیش قۆستۆتەوەو ڕێکیخستون.
ئەو هێرشەی داعش کردیە سەر مۆڵێکی بازرگانی مۆسکۆ لە ئازاری ٢٠٢٤دا، هێرشێکی وێرانکەر بو کە ١٥٠کەس کوژران و زیاتر لە ٥٠٠کەس بریندار بون، لەهەمانکاتدا ڕاگەیاندنەکە تواناو هێزی تیرۆرستی و

مەترسی داعش نیشاندەدا بە سەر جیهان، لە بەرامبەر ئەو بانگەوازەی کە دەڵێن داعش کۆتایی هاتووە.
ئەوەی زانراوە داعش بەشێکی زۆری سوریا و باکووری عێراقی کۆنترۆڵکردووە و لە هەمان کاتدا، لقەکانی لە سەرانسەری ئەفریقا و ئاسیا هەیە و بە زنجیرەیەک هێرشی تیرۆرستی کوشندە لە شارەکانی ئەوروپادا بەردەوام بووە.
لەو کارەساتە گەورانەی داعش لە ساڵی ٢٠٢١دا خولقاندی، ئەو کارە خۆکوژییە بو لە فڕۆکەخانەی کابول، کە بووە هۆی کوژرانی نزیکەی ٢٠٠ کەس، لەنێوانیاندا ١٣ سەربازی ئەمریکی پاسەوانی فڕۆکەخانەکە بوون. هەر لەو کاتەوە خولگەی خۆیان فراوانتر کردووە، هەروەها هەوڵیانداوە ئەوروپای ڕۆژئاوا و ئەمریکا بکەنە ئامانج.
ئاکامی بۆشاییەک کە بەدوای ڕوخانی ئەسەد سەری هەڵداوە و سوریا لە گێژاوێکی سیاسی و دۆخێکی تەواو ناجێگیر و ناڕۆشندایە، ئەگەری شەڕی ناوخۆ لە سوریا، فرسەتی ئەوە ئەدات بە داعش لە سوریا کۆبێتەوەو فراوانتر ببێت، بەتایبەتی کە هەیئەی تەحریری شام بە خۆشیان لە پاشماوەکانی داعشن، وەها مەزەندە دەکرێت کە هێرشەکانی داعش لە سوریا لە ساڵی ٢٠٢٤دا بە بەراورد بە ساڵانی پێشوو سێ هێندە زیادی کردووە، هێرشەکانی لە ڕووی جوگرافیەوە زیاتر فراوان بۆتەوە.
یەکێک لە مەترسیەکان ئەوەیە ئەو زیندانیانەی لای هێزە کوردیەکانە کە هەزاران ئەندامی داعشی تێدایە، لە کاتێکدا کە ئەو هێزە کوردیانە گەمارۆدراون، پاراستنی زیندانیەکان بۆیان زەحمەت دەبێت، لەلایەکی تریشەوە ئەحمەد شەرع لە هەوڵی مامەڵەکردنە بە زیندانەکانەوە، ئەمەش خاڵێکی تری پێکهێنانی نالەبارکردنی دۆخەکەو بەهێزکردنی تیرۆرستانە بە داعش و قاعیدەو هاوشێوەکانیانەوە.
لەلایەکی ترەوە لەم دۆخەدا مەسەلەیەک کە جێگای سەرنجە بەدوای ڕوخانی ڕژێمی بەشار ئەسەد لە سوریا، وایکردووە لایەنە هاوپەیمانەکانی ئێران لە عێراق بە هەوڵەکانیاندا بچنەوە، سەبارەت بە دەرکردنی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق، چونکە کەوتنی ئەسەد کە هاوپەیمانی ئێرانە، بۆتە هۆی لاوازبونی نفوزی کۆماری ئیسلامی ئێران لە ناوچەکەدا، ئەمەش وایکردووە ئەو گروپانەی هاوپەیمانی ئێرانن لە عێراق هەست بە لاوازی بکەن، بەتایبەتی مەترسیان لەبەرامبەر جووڵەکانی داعشدا.
زۆرێک لە لایەنە عێراقیەکان ترسیان لەوە هەیە کە داعش ئەو بۆشاییەی دوای ئەسەد پێشهاتووە کەڵکی لێوەربگرێت بۆ گەڕانەوە، لە کاتێکدا گەر سەرکردایەتی نوێ بە دەوری هەیئەی تەحریری شام و بە پشتیوانی تورکیا لە سوریا خۆی دامەزرێنێت، مەترسیەکە زیاتر

دەبێت، چونکە دەبێتە مایەی بەهێزبوونی هێزە سونیەکان لە عێڕاقدا، کە کاریگەری دەبێت لەسەر لاوازکردنی زیاتری پێگەی هێزە شیعەکان لە حکومەتی عێراقدا.
بەرپرسێکی چوارچێوەی هەماهەنگی شیعەکان ئەوەی ڕایگەیاندووە، زۆربەی سەرکردەکانی چوارچێوەی هەماهەنگی، ئێستا پشتگیری لە بەردەوام بوونی مانەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق دەکەن. بەڵام ئاشکرایە کە پێشتر زۆربەی سەرکردەکانی چوارچێوەی هەماهەنگی دژی مانەوەی هێزەکانی ئەمریکا بون لەعێراق و داوای چونە دەرەوەی ئەمریکایان دەکرد، ئەوەیان ڕادەگەیاند کە هێزە سەربازییەکانی عێراق بە حەشدی شەعبیەوە ئامادەن و ئەتوانن شەڕی داعش بکەن!.
بەڵام ئەم بادانەوەیەی شیعەکانی عێراق بەرامبەر بەبونی هێزەکانی ئەمریکا، ترسیان لەوە هەیە داعش ئەو بۆشاییە ئەمنیە بقۆزێتەوە کە بەدوای جێهێشتنی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراقدا دروست دەبێت، ئەمەش دەبێتە هۆی مەترسی لەسەر پێکهاتەی حکومەتی ئێستای عێراق و لە هەمانکاتدا کاریگەری لەسەر چۆنیەتی دەخالەتی کۆماری ئیسلامی لەعێراقدا دەبێت.
دەتوانین بڵێین ئێران لەم دۆخەدا دەکەوێتە بەردەم ناکۆکییەکەوە، کە مانەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق، یان چونە دەرەوەی لە عێراق، لە بەردەم دۆخێکی پڕ گێژاودا بەرەو روو دەبێتەوە، بەتایبەتی کە دوای کۆتایی ئەسەد پاشەکشە بە پێگەو نفوزی کراوە.
بەرپرسێکی باڵای "دەزگای ئاسایشی نیشتمانی عێراق" ڕایگەیاند، لە میانی کۆبونەوەیەکی حکومەتی عێراقدا، ئاماژە بەوەدراوە، کە ئێستا لە بەرژەوەندی عێراق نیە داوای کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانی نێودەوڵەتی لە عێراق بکات.
ئەمریکا نزیکەی ٢٥٠٠ سەربازی لە عێراق هەیە لە چوارچێوەی ئەو هاوپەیمانییەتەی کە لە ساڵی ٢٠١٤ دا بۆ بەرەنگاربونەوەی تاقمی داعش پێکهێنرابوو. هاوپەیمانییەکە هێزەکانی وڵاتانی دیکە بەتایبەتی فەرەنسا و بەریتانیا لەخۆدەگرێت.
دوابەدوای دەستپێکردنی داگیرکارییەکانی ئیسرائیل بۆ سەر غەززە و لوبنان، لایەنە چەکدارەکانی پاشکۆی ئێران ئەو بنکەیەیان لە عێراق و سوریا کردە ئامانج کە هێزەکانی ئەمریکایان تێدایە، لە تۆڵەی پشتیوانی واشنتۆن بۆ ئیسرائیل.
ئەم فراکسیۆنانەی کە داوای کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکایان دەکرد، بەڵام لە دوای ڕووخانی ڕژێمی بەشار ئەسەدەوە، بە ئامانجگرتنی بنکەکانی ئەمریکایان راگرتووەو ناشخوازن ئێستا هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق دەرچێت. ئەمەش ئاکامی سەوداو مامەڵەیەکە کە جگە لە مەترسیان لە داعش، لەهەمانکاتدا لە زۆرلایەنەوە چوارچێوەی

هەماهەنگی و هێزەکانی حەشدی شەعبی کەوتونەتە بەر لەشاوی لاوازبون و هەڕەشەی هەڵوەشانەوە.
هەنگاوە سیاسیەکانی ئەمریکا لە ململانێ و دەخالەتی بەردەوام و هەڵگیرسانی جەنگی گەورەو دواتر کشانەوەی هێزەکانی لە ئەفغانستان و پشتیوانی لە داگیرکاریەکانی ئیسرائیل و کوشتاری دەیان هەزارو وێرانکاری و ڕێگاخۆشکردن بۆ هەیئەی تەحریر شام…هتد جگە لە فەراهەمهێنانی ناسەقامگیری و گەژاوی سیاسی درێژماوەی دەیان ساڵە لە ناوچەکەدا شتێکی تر نەبووە، کە مایەی ڕودانی گەورەترین کارەسات و سەدان هەزار قوربانی بووە، لەهەمانکاتدا بەرجەستەکردنەوەی بەئیرادەکردنی دەوری جەماوەری خەڵک بووە لە دیاریکردنی چارەنوسی خۆیان و دەوور دەخالەتیان لە دەسەڵاتی سیاسیدا.
سەرباری ئەم هەموو ڕۆڵە نائینسانیەی ئەمریکا دەیبینێت، لە درێژەدان بە داگیرکاری کارەسات و وێرانکاری و کوشتاری بە کۆمەڵ و مامەڵەکردن و یاریکردن بە چارەنوسی خەڵك، ئەوەی جێگای شەرمەزاریە، کە هێزو لایەنە ناسیۆنالستەکانی کوردستان لە تەواوی ژیانی سیاسیاندا ، جگە لە ئەزمونی مەزنی کۆبانی ، چاوەڕوانی و تەواوی ئومێدی سیاسیان لەسەر دەوری نەخشە و سیاسەتەکانی ئەمریکا داڕشتووە، هەموو سەرشۆڕی و ملکەچیەک قەبوڵ دەکەن لە پێناو مامەڵەیەکی سیاسیدا، یان دەستکەوتێکی دارایی، گەر هەزاران کەسیش ببنە قوربانی.
ئێستاش لە بەرامبەر مەترسی داعش و دۆخی ناجێگیری سوریا و ناوچەکەدا، گەر شەنگالێکی تریش دوبارە بێتەوە، چاوەڕوانن لەڕێگەی نەخشەو سیاسەتەکانی ئەمریکاو ئیسرائیلەوە دەستکەوتێکی "زێڕینیان" هە بێت.!
بەدوای وێرانکاری شاری موسڵ و کوشتارێکی بێشومار و ڕوخانی خەلافەتی داعش، هەشتا داعش ماوەو مەترسیەکی گەورەیە، سەرمایەداران و هێزە سیاسیەکانی بەرجوازی، لەگەڵ ئەوەی بانگەوازی دژی داعش ڕادەگەیەنن، بەڵام لەبەرامبەر ناڕەزایەتی و خرۆشانی جەماوەریدا پەیوستیان بە داعشە، توەدانی مەترسی داعش و پاکردنەوەیان پێویستی بە شەڕەشی جەماوەریە.

غوربـەت.. شیعری شەهلا نوری

زەمان و دەورێ هات وەداخەوە
ئیشق حەرام وی وە دەم ئاخەوە
زنازنا بی لادێکەی سەرچەم
وەبان تەپۆڵکە و گرد و شاخەوە
لەنتەران لەریان وەقەد دارەوە
سەربەستە سەوزەی وە قسناخەوە
دڵان دل وەبەرد، ڕووبار وە هاژە
کەنیشک و لاوێ وەزام ئاخەوە
شەیداو لێرەوار لەناو بێستانێ
وەکەیف و سەفا دەم وەزاخەوە
گیریان، فەلاقەن بە شەرمی ئشقێ
شەو هەتا بەیان بە قاڵاخەوە
خزمێل و هاوسێل وە مەراقەوە
خڕبین لە دەرێ.. وەبان شاخەوە
مەڕو ماڵات کەوتنە غارەوە.
مەرگیان لە پاڵ چەپەچاخەوە
دڵسۆز و دڵدار مەستی گرینن
زەلیل دەستێکن وە قەڵتاخەوە
ناوکی خەرمان چی پێ نەکریا
بە وەعز و شەوکەت باڵا باخەوە
نە دانا و بیرمەند هەداریان هەویی
بەو بەرزە هزری لای دەماغەوە
قڕەی لادێکە ، مات ومەلویل بی ..
شێتێ پەیا بی، پاک لە ناخەوە
وەسینە ساف و جوان و خاسەوە
پێم بێژن قەومێل ئیشقێ ساغەوە
گۆناه و خراو نەویی
کە هیچ گا
بۆ وە پەنتان کرد وەناو باخەوە

شەهلا نوری

ئەم دەقە،ئیحاکەی لە درامای غوربـەتەوە وەرگیراوە